

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 6 marca 2020 r.

Poz. 1267

UCHWAŁA Nr XIV/117/2020 RADY MIEJSKIEJ W LUBIENIU KUJAWSKIM

z dnia 21 lutego 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Lubieszyn Kujawski na lata 2020-2023”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506, poz. 1309, poz. 1571, poz. 1696, poz. 1815) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067, poz. 2245 oraz z 2019 r. poz. 730 i poz. 1696) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Lubieszyn Kujawski na lata 2020-2023”, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Lubieszyna Kujawskiego.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwała podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
Marek Małachowski

Załącznik do uchwały Nr XIV/117/2020
Rady Miejskiej w Lubieniu Kujawskim
z dnia 21 lutego 2020 r.

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2020-2023

Spis treści

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 4.1.1. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017
 - 4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa
 - 4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy
 - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
 - 5.2.1. Zarys historii obszaru gminy
 - 5.2.2. Krajobraz kulturowy
 - 5.2.3. Zabytki nieruchome
 - 5.2.4. Zabytki ruchome
 - 5.2.5. Zabytki archeologiczne
 - 5.2.6. Dziedzictwo niematerialne
 - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
 - 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
 - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy - analiza SWOT
7. Założenia programowe gminnego programu opieki nad zabytkami
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
 - 10.1. Finansowanie ze środków krajowych
 - 10.2. Finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy udziale Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
 - 10.3. Finansowanie ze środków wojewódzkich
 - 10.4. Finansowanie ze środków powiatowych
 - 10.5. Dotacje gminne
 - 10.6. Źródła zagraniczne w ramach Funduszy Strukturalnych

1. Wstęp

Obowiązek ochrony zabytków i opieki nad zabytkami nakłada ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Określa ona przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków.

Założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2020-2023” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program jest dokumentem o charakterze strategicznym, uwzględniającym w szczególności cele, kierunki działań oraz zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Niniejszy program jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego.

Celem programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami na terenie Gminy Lubień Kujawski w okresie najbliższych czterech lat. Nadrzędną intencją jest ochrona dziedzictwa kulturowego, jego renowacja i w miarę możliwości właściwie przeprowadzona adaptacja, która zapewni jego właściwe wykorzystanie i utrzymanie w dobrym stanie technicznym, a także rozwój lokalnej kultury.

Niniejszy dokument stanowi podsumowanie wiedzy dotyczącej ilości oraz stanu zachowania zabytków na terenie gminy Lubień Kujawski.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną do opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2020-2023” jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.).

Zgodnie z jego dyspozycją program ma na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

Główne akty prawne regulujące zagadnienia związane z zabytkami, to:

- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1186 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2204 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1983 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 688 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 917),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 553 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.).

Akty niższego rzędu regulujące ochronę zabytków, to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. poz. 1674),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. poz. 1609),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 650),

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259).

Użyte w programie sformułowania odczytywać należy w świetle definicji zawartych w poszczególnych przepisach prawa, w tym o ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1.1.1.Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017.

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubień Kujawski opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczególne:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

- porządkowanie rejestru zabytków nieruchomości,
- przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego,
- wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomości zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską,
- wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
- opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
- opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków,
- kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

- zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,

- wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną,
- podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków,
- merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

- przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa,
- wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych,
- promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu,
- zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Tak sformułowany cel przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów. Droga do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. w odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1 - podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności,
- Cel 2 - poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów,
- Cel 3 - poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej,
- Cel 4 - kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski,
- Cel 5 - zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa,
- Cel 6 - przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbłość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno-przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 - 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce. Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”, w programie zapisano następujące priorytety i działania:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków,
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet i tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

1.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 r. została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr XLI/693/13 z dnia 21 października 2013. Misja rozwoju województwa zapisana w treści dokumentu brzmi „Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo”. Aby to osiągnąć strategia wyznacza priorytety i cele działań.

Strategia przewiduje efektywniejsze wykorzystywanie energii w zakresie funkcjonowania administracji, instytucji publicznych, gospodarki czy poszczególnych gospodarstw domowych. Zamierzeniem jest polepszenie efektu energetycznego w budynkach użyteczności publicznej m.in. w zabytkach poprzez przedsięwzięcia termomodernizacyjne, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii - np. energii słonecznej (kolektory słoneczne), wiatrowej (elektrownie wiatrowe), montaż pomp ciepła.

Dla gminy istotne są zapisy priorytetu Modernizacja przestrzeni miast i wsi, w ramach którego znajduje się cel Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju - małe miasta i wiejskie siedziby gmin) o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych służyć ma gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

W ramach celu znajduje się cel strategiczny Tożsamość i dziedzictwo, związany ściśle z dziedzictwem kulturowym i historycznym regionu. W ramach celu zamierza się podjąć działania na rzecz opracowania i realizacji założeń polityki kulturalnej województwa (co pozwoli na pełną koordynację działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w kulturze) oraz edukacji kulturalnej społeczeństwa (zarówno w edukacji formalnej - na wszystkich poziomach kształcenia, jak i w edukacji nieformalnej). Są to zagadnienia realizujące także cele rozwoju społecznego - istotne dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego. Nie wyklucza się, że polityka kulturalna zostanie w przyszłości objęta wojewódzkim programem rozwoju.

Dziedzictwo regionu, świadczące o tym jacy jesteśmy, wymaga zachowania (m.in. tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów), odpowiedniej ekspozycji, poprawy dostępności, a także prezentacji w atrakcyjnej dla różnych osób formie. Dopiero dzięki stworzeniu warunków do wzbudzania ciekawości posiadanymi dobrami, wartościami, oddziaływanie na wiele zmysłów, możliwe jest zrozumienie, budzi się właściwy szacunek, zainteresowanie, chęć pogłębiania wiedzy i czynne włączenie się w działania na rzecz zachowania i upowszechniania posiadanego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wobec powyższego, niezbędna jest waloryzacja obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego regionu oraz oszacowanie „wartości marketingowej” wojewódzkich zasobów przyrody i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, koniecznych także dla budowy marki województwa. Poza tym wspierane będą w szczególności przedsięwzięcia umożliwiające atrakcyjny, interaktywny, oryginalny, wielozmysłowy kontakt z dziedzictwem regionu.

Powyższe zapisy realizowane będą w ramach następujących kierunków działań:

1. Budowa tożsamości regionalnej województwa,
2. Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu,
3. Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa,
4. Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym,
5. Promocja marki województwa.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami powyższe zapisy są bardzo ogólne i trudno doszukać się konkretnych odniesień do potrzeb gminy. Mimo to, cele

przedstawione w niniejszym Programie są zgodne z kierunkami rozwoju województwa, co może przyczynić się do ich dokładniejszej realizacji.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Obowiązujący plan zagospodarowania województwa został uchwalony uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. Kwestia ochrony dziedzictwa kulturowego ujęta jest w dziale V Polityki zagospodarowania przestrzennego województwa.

Głównym celem zagospodarowania przestrzennego jest „zbudowanie struktur funkcyjno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”. W planie przyjęto między innymi pochodny do celu głównego, cel szczegółowy - zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej i dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym.

Zróznicowana problematyka zagospodarowania przestrzennego województwa podlega szczególnym warunkom, zachowanie dziedzictwa kulturowego wymaga przestrzegania następujących zasad:

- zachowania dziedzictwa kulturowego w stanie umożliwiającym jego przetrwanie dla przyszłych pokoleń,
- harmonijnego kształtowania krajobrazu kulturowego,
- dbałości o integralność zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego zostały określone w planie województwa w układzie sfer:

- sfera osadnicza - podstawowe kierunki działań związane z rozwojem i kształtowaniem sieci osadniczej zakładają wzmocnienie jej potencjału, podniesienie jakości życia mieszkańców, wykorzystanie walorów turystycznych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego,
- sfera środowiska przyrodniczego i kulturowego - aby zachować dziedzictwo kulturowe województwa dla potrzeb przyszłych pokoleń konieczne jest kontynuowanie działań w zakresie ochrony walorów krajobrazu kulturowego.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013 - 2016.

Obowiązujący Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko - Pomorskiego został uchwalony uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego nr XXXIV/601/13 z dnia 20 maja 2013 r.

W programie wyznaczono cele nadrzędne oraz cele szczegółowe wraz z kierunkami działań.

W ramach celu nadrzędnego wyznaczono następujące cele szczegółowe:

- 1) Zachowanie dziedzictwa materialnego,
- 2) Zachowanie dziedzictwa niematerialnego,
- 3) Kultywowanie tradycji regionalnych,
- 4) Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego,
- 5) Wzrost konkurencyjności regionu.

W ramach programu postuluje się również między innymi o podjęcie następujących działań:

- 1) działania wynikające z ustawy o ochronie zabytków i zabytkami:
 - wspieranie i koordynacja działań związanych z tworzeniem gminnej ewidencji zabytków z użyciem stworzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oprogramowania komputerowego Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ),
 - podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, celem intensyfikacji procesu wpisywania indywidualnych obiektów zabytkowych do rejestru zabytków-zwłaszcza będących własnością skarbu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego,
 - podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, zmierzających do zachęcenia osób prywatnych do wpisywania do rejestru zabytków obiektów historycznych, których są właścicielami,
 - monitorowanie stanu zachowania zabytków.

2) w związku z podjęciem przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwały nr VII/91/07 z dnia 23 kwietnia 2007 r. - w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego zaleca się bezwzględne uwzględnienie w opracowaniu elementów związanych z obszarową ochłoną dziedzictwa kulturowego, w tym:

- rozpoznanie i zrewidowanie stanu faktycznego istniejących obszarów i stref ochrony konserwatorskiej,
- zwiększenie ilości obszarów chronionych w ramach stref ochrony konserwatorskiej, zwłaszcza w odniesieniu do obiektów i zespołów leżących poza obszarami miejskimi,
- przygotowanie ściśle określonych stref ochrony konserwatorskiej oraz stref ekspozycji obiektów jako wytyczne do MPZP,
- uwzględnienie ustaleń i propozycji zawartych w niniejszym opracowaniu, zwłaszcza proponowanych parków kulturowych i innych obszarów chronionych.

3) pozaustawowe działania mające na celu ochronę zabytków:

- określenie jednolitych kryteriów przyznawania środków finansowych przeznaczonych na prace konserwatorskie, rewitalizację obszarową i inne działania mające na celu ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego (w tym badania konserwatorskie i architektoniczne oraz sporządzanie dokumentacji konserwatorskiej),
- stworzenie mechanizmów zachęcających do podejmowania prac konserwatorskich i działań rewitalizacyjnych przy zabytkach,
- wprowadzenie bezwzględnego wymogu prowadzenia nadzoru archeologicznego w trakcie budowy infrastruktury drogowej, finansowanej ze środków pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego oraz innych źródeł przekazywanych gminom przez samorząd wojewódzki,
- opracowanie i wdrażanie do realizacji programu pod roboczym tytułem Kujawsko-Pomorskie muzeum otwarte, polegającego na digitalizacji najcenniejszych zabytków ruchomych będących w posiadaniu muzeów, archiwów, bibliotek i innych instytucji na terenie województwa i prezentowaniu ich za pomocą sieci www w postaci wirtualnych galerii,
- stworzenie pilotażowego programu adresowanego do gmin mającego na celu utworzenie w oparciu o istniejące struktury (między innymi gminne ośrodki kultury, izby regionalne w szkołach ponadpodstawowych itp.) ośrodków gromadzących i popularyzujących (wystawy, strony www) informacje historyczne, materiały ikonograficzne, rejestrujących wartości niematerialne i inne materiały związane z dziedzictwem kulturowym na poziomie gmin w celu podniesienia świadomości społeczności lokalnych, upowszechniania wiedzy, ułatwień w dostępie do informacji oraz kształtowania tożsamości regionalnej,
- organizacja pod patronatem Marszałka wieloetapowego konkursu (etap gminny, etap powiatowy, etap wojewódzki) drużynowego szkół na temat wiedzy o dziedzictwie kulturowym i ochronie zabytków regionu - konkurs organizowany dla szkół poszczególnych szczebli - podstawowych, gimnazjów, liceów.

Program wojewódzki prezentuje również potencjalne źródła finansowania prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz innych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych oraz zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

1.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu

Na rok 2019 powiat włocławski nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

2.2.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2016 - 2022.

Obecnie obowiązującą Strategię przyjęto uchwałą Rady Miejskiej w Lubieniu Kujawskim nr XIII/113/2016 z dnia 21 marca 2016 roku, ustala ona konkretne kierunki działań, dzięki którym władza lokalna - samorządowa może racjonalnie zarządzać gminą. Dokument ten jest podstawą prowadzenia

właściwej polityki przez podmioty działające na szczeblu lokalnym, a w szczególności przez władze publiczne. Podstawą strategii jest maksymalne wykorzystanie własnych zasobów materialnych oraz potencjału mieszkańców i lokalnych podmiotów gospodarczych.

Cel strategiczny 3 - zachowanie/przywrócenie ładu przestrzennego:

- działania w zakresie opieki i ochrony nad lokalnym i regionalnym dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym,
- rewitalizacja centrum Lubienia Kujawskiego, w tym odnowa obiektów zabytkowych,
- rewitalizacja miejscowości dotkniętych problemami przestrzennymi, między innymi: Kaliska, Kamienna, Kanibród, Siemiany, Bilno, w tym odnowa obiektów zabytkowych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Lubień Kujawski.

Obowiązujący plan zagospodarowania został uchwalony uchwałą Rady Miejskiej w Lubieniu Kujawskim nr XVII/166/2016 z dnia 7 października 2016 r. Studium określa politykę przestrzenną gminy z uwzględnieniem uwarunkowań, celów i kierunków polityki przestrzennej państwa. Zgodnie z postanowieniami studium, obiekty zabytkowe wpisane do rejestru podlegają bezwzględnej ochronie i powinny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Za główne kierunki kształtowania ponadlokalnej polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego przyjęto ścisłą ochronę konserwatorską obiektów wpisanych do rejestru zabytków zamieszczonych w uwarunkowaniach.

Wobec w/w obiektów i zespołów obiektów należy przestrzegać nadzorów i uzgodnień z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Toruniu, delegatura we Włocławku przy realizacji następujących działań:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku,
- prowadzenie badań konserwatorskich,
- prowadzenie badań architektonicznych,
- dokonywanie podziału zabytku,
- zmiana przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku.

Za główne kierunki kształtowania wewnętrznej polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego przyjęto:

- ochronę konserwatorską obiektów, uznanych za dobra kultury, znajdujących się w ewidencji Urzędu,
- ochronę zabytków wyszczególnionych w uwarunkowaniach.

Wobec w/w obiektów wszelkie prace podlegające zgłoszeniu, pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę należy uzgodnić z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Toruniu, delegatura we Włocławku.

Zasady ochrony i utrzymania zewidencjonowanych zabytków architektury i budownictwa o lokalnych walorach zabytkowych oraz obiekty figurujące w gminnej ewidencji zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- utrzymania historycznej formy architektonicznej obiektu (gabaryty, forma dachu i rodzaj pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, forma stolarki okiennej i drzwiowej),
- zapewnienia zachowania walorów funkcjonalnych i użytkowych obiektu,
- zagospodarowania na nowe funkcje przy utrzymaniu walorów zabytkowych,
- opracowania dokumentacji konserwatorskiej obiektu w przypadku jego rozbiórki,
- współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków zgodnie z odpowiednimi przepisami szczególnymi dot. ochrony zabytków.

W studium ustala się strefy ochrony konserwatorskiej dla obszarów na których obowiązują zakazy i nakazy mające na celu ochronę znajdujących się w tym obszarze zabytków, a które szczegółowo określane są ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Określono zasady ochrony obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków tj.:

- trwale zachowanie historycznej formy architektonicznej i substancji budowlanej obiektu wpisanego do rejestru,
- utrzymanie (ewentualnie rewaloryzacja) otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem,
- opracowanie rozwiązań inwestycyjnych na podstawie zaleceń konserwatorskich zgodnie z ustawą o ochronie zabytków.

Studium określa również zasady ochrony stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków tj.:

- zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi, poza badaniami archeologicznymi oraz pracami zabezpieczającymi tych stanowisk,
- zachowanie istniejącego układu topograficznego,
- pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków na wszelkie działania w obrębie tych stanowisk, zgodnie z odpowiednimi przepisami szczególnymi ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wszelkie działania inwestycyjne powinno poprzedzać całościowe opracowania koncepcyjne terenu. Wszelkie uzupełnienia układu przestrzennego nową zabudową należy dopasować do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania, skali kubaturowej, rozwiązań kompozycyjnych bryły, artykulacji elewacji oraz detalu architektonicznego.

Strefa ochrony archeologicznej stanowisk - wszelka działalność inwestycyjna w obrębie stanowisk archeologicznych musi być poprzedzona wykopaliskowymi badaniami archeologicznymi. Prace ziemne muszą być prowadzone pod nadzorem archeologicznym. W przypadku odkrycia relikwii kultury materialnej teren musi być udostępniony do badań archeologicznych.

2.2.Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Zgodnie z art. 6 ust 1 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami - ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi;
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
- c) działami architektury i budownictwa;
- d) dziełami budownictwa obronnego;
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
- f) cmentarzami;
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2.2.1.Zarys historii obszaru gminy

Historia gminy miejsko-wiejskiej Lubień Kujawski związana jest z Kujawami wyodrębnionymi jako dzielnica pod koniec XII w. W połowie XII w. Ziemia kujawska stanowiła zwartą jednostkę polityczno-administracyjną. Po śmierci Kazimierza Kondratowicza w 1267 r. nastąpił podział na dwa księstwa: inowrocławskie i brzesko-kujawskie.

Najstarszą parafią na obszarze gminy jest parafia w Kłóbce, która istniała już w XII w.

Ze względu na krańcowe położenie w/w parafii w dekanacie brzeskim (diecezja włocławska) dopiero w XV w. powstała kolejna parafia w Lubieniu Kujawskim.

Przeważającym typem własności ziemskiej była własność szlachecka (m.in. Lubień Kujawski - w średniowieczu własność Doliwitów, później Lubieńskich). Jedynie Krzewie i okolice w XVI w. należały do starostwa kowalskiego (własność królewska).

W średniowieczu obszar gminy należał do księstwa Brzesko-kujawskiego. W czasie wojen polsko-krzyżackich w latach 1327-1332 doszło do zajęcia Kujaw przez Krzyżaków. Powrót ziem do Korony

nastąpił w latach 1337-1343. Kujawy podzielono wówczas na dwa województwa inowrocławskie i brzesko-kujawskie. Lubień Kujawski znalazł się w granicach województwa brzesko-kujawskiego, powiatu kowalskiego. Nastąpił wtedy rozwój regionu. Szwedzki „potop” w połowie XVII w. przyniósł zubożenie i wyludnienie Kujaw. Na początku XVIII w. sytuacja polityczna kraju zaczęła się normować. Na obszarze gminy nastąpił rozwój osadnictwa, szczególnie na terenach leśnych, na skutek osadnictwa holenderskiego, które powstało m.in. w Bilnie i Woli Olszowej. W czasie rozbiorów Polski (II poł. XVIII w.) obszar gminy kilka razy zmieniał przynależność, od Państwa Polskiego (I rozbiór) przez zabór pruski po zabór rosyjski.

Po zakończeniu I Wojny Światowej następowały kolejne zmiany w układach administracyjnych kraju, w związku z czym teren gminy wchodził kolejno w skład woj. warszawskiego, od 1937 r. woj. poznańskiego, od 1938 r. woj. pomorskiego, od 1945 r. woj. bydgoskiego, od 1975 r. woj. wrocławskiego. Od 1 stycznia 1999 r. gmina Lubień Kujawski znajduje się w granicach woj. kujawsko-pomorskiego, w powiecie wrocławskim.

2.2.2. Krajobraz kulturowy

Na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Lubień Kujawski zachowały się historyczne układy przestrzenne w Lubieniu Kujawskim i Kłóbce, w obrębie których koncentruje się większość obiektów zabytkowych. Układ przestrzenny Lubienia Kujawskiego jest charakterystyczny dla wsi targowej z wydłużonym trójkątnym rynkiem i jest dostosowany do specyficznych lokalnych warunków przyrodniczo - topograficznych. Utrzymana została skala wysokościowa zabudowy miasta.

W układzie przestrzennym Kłóbki zachowały się wzajemne powiązania kompozycyjne kościoła, (pierwotne położenie na trzech wzgórzach, połączenie traktem). W granicach założenia dworskiego w Kłóbce znajduje się skansen budownictwa ludowego Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej.

Najstarsze zachowane zabytki z obszaru gminy pochodzą z XVIII i XIX w. Budownictwo sakralne reprezentowane jest przez dwa kościoły: neoromański z XIX w. w Lubieniu Kujawskim i obiekt o cechach neogotyckich z XIX w. w Kłóbce, oba zachowane są w dobrym stanie.

Istotną grupę zabytków stanowią założenia dworsko-parkowe. Wśród nich część jest w stanie szczątkowym np. sam dwór z pojedynczymi zabudowaniami gospodarczymi (Bilno, Modlibórz), bądź częściowo zachowane parki (Beszyn, Dziankowo, Dziankówek, Gole, Koszulin, Sławęcín). Pięć najbardziej reprezentacyjnych wpisano do rejestru zabytków.

Do zabytkowych obiektów użyteczności publicznej zaliczyć można dwie szkoły z okresu międzywojennego z Bilna i Kanibrodu. W obu miejscowościach z budynkiem szkoły związane funkcjonalnie są: budynek mieszkalny (murowany) oraz budynek gospodarczy. W Kaliskach zachował się dworzec kolejowy z końca XIX w.

W Lubieniu Kujawskim znajduje się większość obiektów techniki. Najlepiej zachowane zabytki to gorzelnia i dawny młyn. W stanie szczątkowym znajduje się dawna kaszarnia.

Poza Lubieniem Kujawskim, z obiektów techniki zachował się w bardzo złym stanie wiatrak koźlak w Woli Olszowej.

Zdecydowana większość budynków mieszkalnych o wartościach historycznych zachowała się w Lubieniu Kujawskim (XVIII/XIX w., XIX w., I poł. XX w.), kilka z nich jest bardzo cennych, Przeważa budownictwo drewniane. Niektóre obiekty są modernizowane współcześnie (otynkowanie elewacji zewnętrznych). Stan budynków jest bardzo zróżnicowany. Jednym z nielicznych przykładów mieszkalnego budownictwa murowanego jest tzw. „willa” w Kaliskach z ok. 1920 r.” #

W Lubieniu Kujawskim oraz Kłóbce znajdują się cmentarze parafialne, które nadal pełnią swoje funkcje.

2.2.3. Zabytki nieruchomości

Podlegają ochronie na podstawie art. 7 pkt 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.).

Tab. 1. Wykaz zabytków znajdujących się na terenie miasta Lubień Kujawski.

Lp.	Obiekt	Adres	Czas powstania	Rejestr zabytków
1.	historyczny układ urbanistyczny		XV - XX w.	
2.	zespół kościoła parafialnego:	Pl. Wolności 15		
2.1.	Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Najświętszego Serca Jezusa wraz z terenem przykościelnym w granicach działki nr 484		1884-1886	1994.05.11-A/477
2.2.	ogrodzenie kościoła		k. XIX w.	
2.3.	starodrzew		XIX/XX w.	
3.	plebania	Pl. Wolności 14	k. XIX w.	
4.	budynek gospodarczy I przy plebani		k. XIX w.	
5.	budynku gospodarczy II przy plebani		k. XIX w.	
6.	ogrodzenie przy plebani		k. XIX w.	
7.	cmentarz parafialny rzymskokatolicki		XIX w. 2 poł.	
7.1.	nagrobki historyczne			
7.2.	brama cmentarza		ok. 1935	
7.3.	ogrodzenie cmentarza		ok. 1935	
7.4.	starodrzew			
8.	cmentarz żydowski			
9.	zespół dworsko - parkowy:			1985.09.17 - A/1218
9.1.	dwór szachulcowo - murowany	1 Maja 44	XVIII w. k.	
9.2.	park dworski		XIX w. poł.	
9.3.	fragmenty ogrodzenia		XIX/XX w.	
10.	zespół folwarczny:			
10.1.	spichlerz		XIX/XX w.	
10.2.	wieża ciśnień		XX w. pocz.	
10.3.	stajnia koni cugowych		XIX/XX w.	
10.4.	stajnia koni roboczych i chlewnia		XIX/XX w.	
10.5.	czworak I	19 Stycznia 2	XIX/XX w.	
10.6.	ośmiorak	1 Maja 13	XIX/XX w.	
10.7.	dom ekonomy	1 Maja 9	XIX/XX w.	
11.	relikty późnośredniowiecznego dworu obronnego			1986.12.30 - C/135
12.	dom	Kościuszki 5	XX w. pocz.	
13.	dom (d. masarnia)	Kościuszki 9	1914	
14.	dom	Kościuszki 15	XX w. 20-30l	
15.	dom	1 Maja 4	k. XIX w.	
16.	dom	1 Maja 8/6	k. XIX w.	
17.	dom	1 Maja 14	pocz. XX w.	
18.	dom murowano - drewniany	1 Maja 30/28	poł. XIX w.	
19.	dom (d. poczta)	1 Maja 32	XIX w.	
20.	dom drewniany	Przejazd 1	XIX w. 3 ćw.	
21.	gorzelnia	19 Stycznia 21/23	XX w. 20 lata	
22.	dom	Szkolna 2/11 Listopada	ok. 1914	
23.	dom	Szkolna 3	1930	
24.	kapliczka przydrożna z figurką Chrystusa	Szkolna	1955	
25.	dom	pl. Wolności 1/Woj. Polskiego	1920 przed	
26.	dom	pl. Wolności 9	k. XIX w.	

27.	dom	pl. Wolności 10/Polna	XX w. pocz.	
28.	dom	pl. Wolności 11	XX. w. pocz.	
29.	dom	pl. Wolności 13	XX w. pocz.	
30.	dom	Wojska Polskiego 2	pocz. XX w.	
31.	dom	Wojska Polskiego 11	pocz. XX w.	
32.	dom z oficyną	Wojska Polskiego 15	pocz. XX w.	
33.	dom drewniany	Wojska Polskiego 17	pocz. XX w.	
34.	dom, ob. biblioteka	Wojska Polskiego 18	1925	
35.	dom	Wojska Polskiego 23	pocz. XX w.	
36.	dom	Wojska Polskiego 23c	pocz. XX w.	
37.	dom	Wojska Polskiego 24/26	1901	
38.	dom murowano - drewniany	Wojska Polskiego 25	poł. XIX w.	
39.	dom	Wojska Polskiego 27	k. XIX w.	
40.	dom	Wojska Polskiego 38	XX w. pocz.	
41.	dom	Wojska Polskiego 40/11 Listopada		
42.	dom z d. warsztatem ślusarskim	Wojska Polskiego 40a	1935	
43.	dom	Wojska Polskiego 46	XX w. pocz.	
44.	dom	Wojska Polskiego 54/Szkolna	pocz. XX w.	
45.	młyn	Wojska Polskiego 62	1912 - 1920	
46.	dom, ob. przychodnia	Żwirki i Wigury 3	XX w. 30 lata	

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

Tab. 2. Wykaz zabytków znajdujących się na terenie gminy Lubień Kujawski.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Rejestr zabytków
1.	Bagno	cmentarz ewangelicki: fragment nagrobka, 2 słupy bramne	XIX w. 2 poł.	
2.	Bagno	kapliczka przydrożna	1.30-te XX w., odbud. 1956	
3.	Błonie	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana w 1. 80-tych XX	
4.	Beszyn	park podworski	XIX/XX w.	
5.	Beszynek	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana w 1. 70-tych XX	
	Bilno	zespół dworsko - parkowy:		
6.		ruina dworu	1850 ok.	
7.		starodrzew		
	Bilno	zespół budynków szkoły:		
8.		szkoła	XX w. 20-30 lata	
9.		dom nauczyciela	XX w. 20-30 lata	
10.		szalet	XX w. 20-30 lata	
11.		starodrzew		
12.	Bilno	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana w 1. 70-tych XX	
13.	Czaple	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana w 1. 70-tych XX	
14.	Dziankowo	park dworski - dz. nr 68/6 i inne	XIX w. k.	
15.	Dziankowo	figura NP. Marii	2 poł. XIX w.	

16.	Dziankowo	figura przydrożna MP	1. 30-te XX w., odbud. 1. 60-te XX w.	
17.	Dziankówkę	park podworski	XIX w. k.	
18.	Dziankówkę	gródek stożkowy		1985.01.31 - C/125
19.	Gagowy	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana w 1. 70- tych XX	
20.	Gagowy Nowe	figura przydrożna MB	1. 30-te XX w., odbud. 1949	
21.	Gagowy - Kaczawka	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana w 1. 70- tych XX	
22.	Gagowy - Durlaty	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana w 1. 70- tych XX	
23.	Dziankówkę	kapliczka przydrożna	1.30-te XX w., wielokrotnie remont.	
24.	Gole	park podworski	XIX w. 2 poł.	
25.	Gole	krzyż przydrożny I	1. 20-te XX w., remont po 1980	
26.	Gole	krzyż przydrożny II	1. 20-te XX w., remont po 1980	
27.	Golskie Holendry	cmentarz ewangelicki: pozostałości nagrobków, starodrzew	XIX w. 2 poł.	
28.	Henryków	kapliczka przydrożna	1. 30-te XX w., przebud. po 2010	
29.	Kaliska	dworzec kolejowy	XIX w. 4 ćw.	
30.	Kaliska	magazyn kolejowy	k. XIX w.	
31.	Kaliska	nastawnia kolejowa - posterunek SKP	pocz. XX w.	
32.	Kaliska	budynek gospodarczy przy dworcu	k. XIX w.	
33.	Kaliska	dom pracowników kolei	k. XIX w.	
34.	Kaliska	dom pracowników kolei II	k. XIX w.	
35.	Kaliska	dom	k. XIX w.	
36.	Kaliska	willa nr 1	1920 ok.	
37.	Kaliska	krzyż przydrożny	1. 20-te XX w., remont po 1970	
	Kamienna	zespół dworsko - parkowy:		1987.11.27 - A/1250/1-4
38.		dwór	XIX w. 1 poł.	
39.		park dworski	XVIII w., XIX w.	
40.		kaplica z zespołu dworu	XIX w. poł. ok.	
41.		oficyna dworska	XIX w. k.	
42.		pawilon tzw. Szubienica, ob. dom	XIX w. 1 poł.	
43.		brama i fragment ogrodzenia zespołu dworsko - parkowego	2 poł. XIX w.	
44.		chlewnia	XIX w. 2 poł.	
45.		spichlerz	XIX w. 2 poł.	
46.		stajnia cugowa i powozownia, ob. obora	XIX w. 2 poł.	
47.		stodoła	XIX w. 2 poł.	
48.		budynek gospodarczy	XIX w. 2 poł.	
49.		brama i fragmenty ogrodzenia folwarku	XIX w. 2 poł.	
50.		czworak	k. XIX w.	
51.	Kamienna	krzyż przydrożny	1. 20-te XXw.,	

			remont po 1980	
	Kanibród	zespół budynków szkoły:		
52.		szkoła	XX w. 20-30 lata	
53.		dom nauczyciela	XX w. 20-30 lata	
54.		szalec	XX w. 20-30 lata	
55.		starodrzew		
56.	Kanibród	kapliczka z figurką NMP	pocz. XX w.	
57.	Kanibród	figura przydrożna MP	1.30-te XX w., odbud. 1. 80-te XX	
58.	Kanibród	krzyż przydrożny	1.30-te XX w., wymiana. 1. 70- tych XX	
59.	Kanibród Długie	cmentarz ewangelicki	XIX w. 2 poł.	
60.	Kanibród Durlaty	cmentarz ewangelicki	XIX w. 2 poł.	
61.	Kłóbka	historyczny układ ruralistyczny		
	Kłóbka	zespół kościoła parafialnego		1996.07.8 - A/473/1-2
62.		kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Prokopa	1880-1881	
63.		ogrodzenie murowano - metalowe z bramą wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia	XIX w. k.	
64.		starodrzew		
65.	Kłóbka	budynek gospodarczy przy plebani	pocz. XX w.	
	Kłóbka	zespół cmentarza parafialnego:		1996.07.2 - A/660/1-4
66.		cmentarz parafialny rzymskokatolicki	XIX w. 2 poł.	
67.		kaplica cmentarna pw. św. Prokopa	XIX w. 2 poł.	
68.		ogrodzenie z bramą		
69.		starodrzew		
	Kłóbka	zespół dworsko - parkowy:		1984.09.17 - A/1224/1-2
70.		dwór murowano - drewniany	1850 ok.	
71.		park dworski	XIX w. k.	
72.		rządówka, ob. Sklep	XIX w. k.	
73.		spichlerz	k. XIX w.	
74.		ogrodzenie zespołu dworsko - parkowego	k. XIX w.	
75.	Kłóbka	kapliczka przydrożna z figurą NMP	pocz. XX w.	
76.	Kłóbka	grodzisko średniowieczne		1985.01.31 - C/126
77.	Kłóbka	magistrat, ob. biblioteka i dom, ul. Wojska Polskiego 27	1926	
78.	Kłóbka	dom nr 14	początek XX w.	
79.	Kłóbka	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana w 1. 70- tych XX	
80.	Kobyła Łąka	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana w 1. 80- tych XX	
81.	Kretkowo	kapliczka przydrożna	1. 30-te XX w., wielokrotnie przebud.	
82.	Krzewie	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana w 1. 70- tych XX	
83.	Krzewie	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w.,	

			wymiana w 1. 70-tych XX	
84.	Krzewie	kapliczka przydrożna	1. 60-te XX w., przebud. po 2000	
85.	Kostulin	park podworski		
	Modlibórz	zespół dworsko - parkowy:		
86.		dwór	XIX w. poł. ok.	
87.		starodrzew		
88.	Modlibórz	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana w 1. 70-tych XX w., po 2015	
89.	Morzyce	krzyż przydrożny	1. 20-te XX w., remont po 1980	
90.	Narty	krzyż przydrożny	1. 20-te XX w., remont po 1980	
91.	Narty - Sołtysówka	krzyż przydrożny	1. 20-te XX w., remonty wielokrotne	
92.	Nowe Czaple	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana w 1. 70-tych XX w., po 2015	
	Rutkowice	zespół dworsko - parkowy:		1991.09.24 - A/1312/1-5
93.		dwór drewniano - murowany	1914 ok.	
94.		park dworski	XIX/XX w.	
95.		rządówka	XIX w. 3 ćw.	
96.		wozownia i stajnia	ok. 1914	
97.		spichlerz i chlewnia - zrujnowany	XIX w. k.	
98.	Rumunki Bileńskie	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana w 1. 70-tych XX	
99.	Rzeżewo	park dworski	XX w. pocz.	1993.01.18 - A/1201
100.	Rzeżewo	krzyż przydrożny I	1. 20-te XX w., remont po 1980	
101.	Rzeżewo	krzyż przydrożny II	1. 20-te XX w., remont po 1980	
102.	Rzeżewo Małe	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana 1975	
103.	Rzeżewo Morzyce	kapliczka przydrożna	1. 30-te XX w., wielokrotnie przebud.	
104.	Rzeżewo Morzyce	krzyż przydrożny	1. 30-te XX w., wymiana w 1. 80-tych XX	
105.	Sławęcín	park podworski	XIX w. poł.	
106.	Sępka	krzyż przydrożny	1. 30-te XXw. wymiana w 1. 70-tych XX	
107.	Świerna	figura przydrożna MB Niepokalanej	1. 30-te XXw., odbud. w 1. 60-te XX w.	
108.	Świerna	krzyż przydrożny	1. 30-te XXw. wymiana w 1. 70-	

			tych XX	
109.	Walentowo	krzyż przydrożny	1. 30-te XXw. wymiana w 1. 80-tych XX	
	Wąwał	zespół folwarczny:		
110.		spichlerz z zespołu folwarku		
111.		stajnia z zespołu folwarku		
112.		stodoła z zespołu folwarku		
113.	Wąwał	kapliczka przydrożna z figurą NMP	1. 30-te XX w., odbud. 1945	
114.	Wąwał	krzyż przydrożny	1. 30-te XXw. wymiana w 1. 70-tych XX	
115.	Wiktorowo	krzyż przydrożny	1. 30-te XXw. wymiana w 1. 80-tych XX	
116.	Wola Działkowska	krzyż przydrożny	1. 30-te XXw. wymiana w 1. 70-tych XX	
117.	Wola Olszowa	kapliczka przydrożna	1. 30-te XXw., odbud. 1960 i w 2005	

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

2.2.4. Zabytki ruchome

Z art. 22 ust. 5 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami wynika, że w gminnej ewidencji zabytków ujmuje się tylko zabytki nieruchome, a więc nie są one przedmiotem ustaleń niniejszego programu. W wyniku weryfikacji dokumentacji gminnej ustalono, że zabytki ruchome znajdujące się na terenie gminy i miasta Lubień Kujawski, obejmują głównie wyposażenie kościoła parafialnego oraz wyposażenie skansenu w Kłóbce.

2.2.5. Zabytki archeologiczne

Teren gminy Lubień Kujawski charakteryzuje się niezbyt licznym osadnictwem pradziejowym. Występują przeważnie stanowiska wielokulturowe (od mezolitu, poprzez kultury neolityczne z przewagą kultury pucharów lejkowatych, epokę brązu z kulturą lużycką na czele, epoki żelaza z kulturą przeworską po dominujące ilościowo zespoły osadnicze średniowieczne i nowożytnie skupione w rejonie Kłóbki, Modliborza, Lubienia Kujawskiego, Działkowa). Stopień zachowania stanowisk archeologicznych należy uznać za średni. Zdecydowana większość położona jest na polach uprawnych i zachowanie ich zależy od stopnia intensywności upraw. Konieczne są działania ochronne dla ocalenia obiektów krajobrazowych (dwory obronne) użytkowanych „rekreacyjnie” (półwysep w Lubieniu Kujawskim), gdzie często dochodzi do okazjonalnych „turystycznych” wkopów niszczących warstwy kulturowe obiektów.

Tab. 3. Wykaz stanowisk archeologicznych na obszarze gminy Lubień Kujawski, zlokalizowanych w trakcie badań powierzchniowych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP).

Lp.	Miejscowość	Nr stan	Nr AZP	Nr na AZP	Funkcja	Kultura	Bliższa chronologia	Uwagi
1	Sosnowo	1	51-48	1	śląd osadnictwa		pradzieje	
2	Sosnowo	2	51-48	2	osada	k. przeworska		
3	Rzegocin	1	51-48	3	punkt osadniczy		pradzieje	
					punkt osadniczy		późne średniowiecze XIII-XIV w.	
					punkt		nowożytny XVI-	

					osadniczy		XVII w.	
4	Rzegocin	2	51-48	4	punkt osadniczy	k. pucharów lejkwatych	neolit	
					punkt osadniczy	k. amfor kulistych	neolit	
					osada	k. przeworska	OR	
5	Rzegocin	3	51-48	5	punkt osadniczy		późne średniowiecze XIII-XIV w.	
					punkt osadniczy		nowożytny XVI-XVII w.	
6	Rzegocin	4	51-48	6	punkt osadniczy	k. przeworska		
7	Sosnowo	3	51-48	11	śląd osadnictwa		pradzieje	
					punkt osadniczy		nowożytny XVI-XVII w.	
8	Sosnowo	4	51-48	12	śląd osadnictwa		epoka kamienia	
9	Sosnowo	5	51-48	13	osada	k. łużycka		
10	Gięcielewo	1	51-48	14	osada	k. łużycka	halsztat	
					punkt osadniczy		nowożytny XVI-XVII w.	
11	Gięcielewo	2	51-48	15	śląd osadnictwa		epoka kamienia	
					osada	k. przeworska	OR	
12	Gięcielewo	3	51-48	16	osada		wczesne średniowiecze XI-XIII w.	
13	Charchocin	1	51-49	10	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.	
14	Charchocin	2	51-49	11	osada	k. łużycka	Ha-La	
					śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
15	Szewo	4	51-49	68	śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
16	Szewo	3	51-49	72	?	?	?	
17	Krzewie	1	52-48	1	osada	k. przeworska	OR	
18	Błędowo	1	52-48	2	punkt osadniczy		epoka kamienia	
19	Błędowo	2	52-48	3	punkt osadniczy		pradzieje	
20	Rzeżewo - Morzyce	1	52-48	4	punkt osadniczy		nowożytny XVI-XVII w.	
21	Rzeżewo - Parcele	1	52-48	5	punkt osadniczy		nowożytny XVI-XVII w.	
22	Rzeżewo - Parcele	2	52-48	7	punkt osadniczy		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
23	Chwalibogowo	1	52-48	8	punkt osadniczy		nowożytny XVI-XVII w.	
24	Chwalibogowo	2	52-48	9	punkt osadniczy		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVII w.	
25	Kłóbka	1	52-48	10	grodzisko/dwór		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVII w.	
26	Błędowo	3	52-48	11	osada	k. pucharów lejkwatych	neolit	

					punkt osadniczy		nowożytny XVI-XVII w.	
27	Wiktorowo	1	52-48	12	śląd osadnictwa	k. pomorska	Ha-La	
28	Kłóbka	2	52-48	13	śląd osadnictwa	k. łużycka	V okres epoki brązu/halsztat D	
					osada		nowożytny XVI-XVII w.	
29	Beszyn	1	52-49	1	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.	
30	Beszyn	2	52-49	2	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
31	Beszyn	3	52-49	3	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
32	Bilno	1	52-49	4	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
					osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
33	Bilno	3	52-49	5	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkatych	neolit	
34	Bilno	2	52-49	6	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
35	Gagowy	1	52-49	7	śląd osadnictwa		epoka brązu	archiwalne
36	Gagowy	2	52-49	8	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
37	Modlibórz	1	52-49	9	dwór obronny		nowożytny XVII w.	archiwalne
38	Modlibórz	2	52-49	10	śląd osadnictwa		epoka brązu	
					osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
39	Modlibórz	3	52-49	11	śląd osadnictwa		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVII w.	
40	Siemianki	1	52-49	12	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
41	Siemianki	2	52-49	13	osada		III okres wczesne średniowiecze	
42	Siemianki	3	52-49	14	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV-XV w.	
43	Szatkowizna	1	52-49	15	śląd osadnictwa		neolit	
44	Szewo Grabina	1	52-49	16	osada	k. łużycka		
					osada		wczesne średniowiecze	
					osada		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
45	Szewo Grabina	2	52-49	17	śląd osadnictwa	k. przeworska		
					osada		późne średniowiecze	
					śląd osadnictwa		nowożytny	
46	Szewskie Budy	1	52-49	18	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIII-XV w.	
47	Szewskie Budy	2	52-49	19	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	

48	Siemianki	4	52-49	20	śląd osadnictwa		neolit	
49	Szewo	5	52-49	24	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
50	Szewo	6	52-49	25	śląd osadnictwa		epoka kamienia	
					osada	k. przeworska		
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
51	Szewo	7	52-49	26	śląd osadnictwa		epoka kamienia	
					śląd osadnictwa	k. przeworska		
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze	
					osada		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
52	Szewo Grabina	3	52-49	27	śląd osadnictwa		neolit	
					śląd osadnictwa	k. przeworska		
					osada		wczesne średniowiecze	
					osada		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
53	Szewo Grabina	4	52-49	28	śląd osadnictwa		pradzieje	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
					śląd osadnictwa		nowożytny	
54	Szewo Grabina	5	52-49	29	osada		nowożytny	
55	Szewo Grabina	6	52-49	30	śląd osadnictwa		pradzieje	
					osada	k. łużycka		
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
56	Beszyn	4	52-49	31	śląd osadnictwa		pradzieje	
					śląd osadnictwa	k. łużycka		
					osada	k. przeworska	wczesny okres rzymski	
					śląd osadnictwa		nowożytny	
57	Beszyn	5	52-49	32	osada	k. łużycka		
58	Beszyn	6	52-49	33	śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
59	Beszyn	7	52-49	34	śląd osadnictwa		epoka kamienia	
					śląd	k. łużycka		

					osadnictwa		
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
60	Borek	1	52-50	1	śląd osadnictwa		neolit
61	Borek	2	52-50	2	osada		wczesne średniowiecze
62	Dziankowo	1	52-50	3	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XIII w.
63	Dziankowo	2	52-50	4	dwór		późne średniowiecze XIV - XV w.
64	Dziankowo	3	52-50	5	osada		późne średniowiecze XV w.
65	Dziankowo	4	52-50	6	osada		późne średniowiecze XIV w.
66	Dziankowo	5	52-50	7	osada		późne średniowiecze XIV w.
67	Dziankowo	6	52-50	8	śląd osadnictwa		neolit
68	Dziankówek	1	52-50	9	grodzisko		późne średniowiecze XIV - XV w.
69	Dziankówek	2	52-50	10	osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.
70	Dziankówek	3	52-50	11	osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.
71	Dziankówek	4	52-50	12	osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.
72	Dziankówek	5	52-50	13	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
73	Dziankówek	6	52-50	14	śląd osadnictwa		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.
74	Dziankówek	7	52-50	15	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XIII w.
75	Dziankówek	8	52-50	16	osada		nowożytny XVI-XVIII w.
76	Dziankówek	9	52-50	17	śląd osadnictwa		neolit
77	Dziankówek	10	52-50	18	osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.
78	Dziankówek	11	52-50	19	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
79	Dziankówek	12	52-50	20	osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.
80	Dziankówek	13	52-50	21	śląd osadnictwa		nowożytny XVII-XVIII w.
81	Wąwał	1	52-50	27	śląd osadnictwa		neolit
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XIII w.

82	Wola Dziańska	1	52-50	28	osada		wczesne średniowiecze VIII-IX w.	
					osada		późne średniowiecze XV w.	
83	Wola Dziańska	2	52-50	29	osada		wczesne średniowiecze IX- X w.	
					osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
84	Dziańkowo	7	52-50	39	śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
85	Dziańkowo	8	52-50	40	śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
					śląd osadnictwa		nowożytny	
86	Dziańkowo	9	52-50	41	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze	
					osada		późne średniowiecze	
					osada		nowożytny	
87	Kaliska	1	53-48	2	śląd osadnictwa	k. przeworska	OR	
88	Kamienna	3	53-48	3	śląd osadnictwa		epoka kamienia	
89	kobyła Łąka	1	53-48	4	śląd osadnictwa		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
90	Kukorek	1	53-48	9	osada		neolit	
91	Sławęcin	1	53-48	11	osada		nowożytny XVI-XVIII w.	
92	Stępka	1	53-49	1	śląd osadnictwa	k. łużycka	III okres epoki brązu	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	V okres epoki brązu/halsztat C	
93	Czaple Nowe	1	53-49	2	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit	
94	Czaple Nowe	2	53-49	3	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit	
					śląd osadnictwa		halsztat C/D	
					śląd osadnictwa	k. przeworska	OR	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze VIII-IX w.	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.	
95	Czaple Nowe	3	53-49	4	śląd osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu	
					śląd osadnictwa		halsztat C	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.	
96	Czaple Nowe	4	53-49	5	śląd osadnictwa	k. łużycka	halsztat	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.	
					osada		nowożytny XVII-	

							XVIII w.	
97	Budy Dębowskie	1	53-49	6	śląd osadnictwa		nowożytny XVII w.	
98	Dąbrowa	1	53-49	7	osada		nowożytny XVII-XVIII w.	
99	Dąbrowa	2	53-49	8	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit	
100	Kolonja Narty	1	53-49	9	osada	k. trzciniecka	II okres epoki brązu	
					osada	k. łużycka	halsztat D	
101	Kolonja Narty	2	53-49	10	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu	
102	Narty	1	53-49	11	cmentarzysko	k. przeworska	koniec okresu lateńskiego - IV w. n.e.	
103	Narty	2	53-49	12	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
104	Narty	3	53-49	13	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XI-XII w.	
					śląd osadnictwa		nowożytny XVII w.	
105	Narty	4	53-49	14	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XI-XIII w.	
106	Narty	5	53-49	15	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit	
107	Narty	6	53-49	16	osada	k. amfor kulistych	neolit	
108	Nowa Wieś	1	53-49	17	osada	k. pucharów lejkwatych	neolit	
109	Władysławowo	1	53-49	18	śląd osadnictwa		późny okres rzymski	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze/nowożytny XIV-XVI w.	
110	Bardówka	1	53-49	19	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIII-XV w.	
111	Lubień Kujawski	1	53-49	20	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	halsztat D	
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.	
					osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
112	Lubień Kujawski	2	53-49	21	osada		nowożytny XVIII w.	
113	Wola Działkowska	2	53-50	1	osada		wczesne średniowiecze IX- X w.	
					osada		późne średniowiecze/nowożytny XV-XVI w.	
114	Wola Działkowska	3	53-50	2	osada		późne średniowiecze XV w.	

115	Wola Dziańska	4	53-50	3	osada		późne średniowiecze XV w.	
116	Wola Dziańska	5	53-50	4	śląd osadnictwa		nowożytny XVI w.	
117	Wola Dziańska	6	53-50	5	osada		nowożytny XVII-XVIII w.	
118	Wola Dziańska	7	53-50	6	śląd osadnictwa		neolit	
119	Janów	1	53-50	7	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.	
120	Wola Dziańska	9	53-50	8	osada		nowożytny	
121	Gliznowo	1	54-48	1	osada	k. przeworska	OR	
					osada		nowożytny XVI-XVIII w.	
122	Gliznowo	2	54-48	2	śląd osadnictwa	k. trzciniecka	wczesna epoka brązu	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XII-XIII w.	
					śląd osadnictwa		nowożytny XVI-XVIII w.	
123	Gliznowo	3	54-48	3	osada		późne średniowiecze XIV w.	
					osada		nowożytny XVI-XVIII w.	
124	Gliznowo	4	54-48	4	osada	k. pucharów lejkatych	neolit	
					osada		nowożytny XVI-XVIII w.	
125	Gliznowo	5	54-48	5	osada		wczesne średniowiecze XIII w.	
126	Gliznowo	6	54-48	6	osada	k. pucharów lejkatych	neolit	
					osada	k. przeworska	OR	
127	Gliznowo	7	54-48	7	osada		nowożytny XVII-XVIII w.	
128	Gliznowo	8	54-48	8	osada	k. pucharów lejkatych	neolit	
					osada		nowożytny XVI-XVIII w.	
129	Gliznowo	9	54-48	9	osada		wczesne średniowiecze VIII-IX w.	
					osada		nowożytny XVI-XVIII w.	
130	Kamienna	4	54-48	10	osada		nowożytny XVI-XVII w.	
131	Kamienna	5	54-48	11	osada		nowożytny XVI-XVII w.	
132	Kamienna	6	54-48	12	osada		nowożytny XVI-XVII w.	
133	Błonie	1	54-49	1	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze	
134	Kamienna	1	54-49	2	śląd osadnictwa		neolit	
135	Kamienna	2	54-49	3	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze	
					śląd	?	?	

					osadnictwa		
136	Kołomia	1	54-49	4	śląd osadnictwa		neolit
137	Morzyce	1	54-49	5	osada		nowożytny XVIII w.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

2.2.6. Dziedzictwo niematerialne

Na terenie gminy można odnaleźć jedynie ślady dziedzictwa niematerialnego kultywowane w formie tradycji i przekazu ustanego. Do tradycji należą obrzędy religijne związane szczególnie ze świętami katolickimi.

2.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Prawne formy ochrony zabytków to:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenie ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zabytki znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków podlegają ochronie na podstawie art. 6 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - dziedzictwo kulturowe niewpisane do rejestru zabytków wymagające ochrony na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.

Zespół dworsko-parkowy w Lubieniu Kujawskim zbudowany został w XVIII-XIX w. w stylu klasycystycznym. Najstarsza modrzewiowa część dworu leżała w pobliskiej wsi Gagowy, została odkupiona przez właściciela folwarku Henryka Rauchudta. Nowy właściciel Seweryn Jung nakazał rozebranie, przeniesienie i pozostawienie na nowym podpiwniczeniu w obecnym miejscu. W latach 1924 - 1925 został rozbudowany przez nowych właścicieli - rodzinę Wernerów, gdzie pozostał własnością do 1945 r. Dobudowany został piętrowy murowany ryzalit wraz z murowanym łącznikiem. Od południowego zachodu zamurowano wejście i niektóre okna, całość otynkowano. Z kolei od południowego wschodu dobudowano półokrągły taras, zaś od północnego wschodu dobudowano ganek z kolumnowym portykiem oraz niewielkie pomieszczenie przed sienią. Od 1945 r. został przejęty przez Skarb Państwa. Na początku znajdował się dom dziecka prowadzony przez siostry zakonne, które upaństwowiono w 1951 r. Funkcja obiektu nie zmieniła się do dnia dzisiejszego. Obecnie jednostka należy do Powiatu Włocławskiego i jest oddany w zarząd wieczysty Domowi Dziecka w Lubieniu Kujawskim.

Z zabytkowego parku znajdującego się w ramach zespołu, wydzielono geodezyjnie działkę, na której znajduje się zdewaloryzowany sad. Działkę zabytkowego sadem skreślono zabytkowego rejestru zabytków, pozostała część parku nadal podlega ochronie prawnej.

3. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy - analiza SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych dokonano analizy stanu dziedzictwa kulturowego zabytków znajdujących się na terenie miasta i gminy Lubień Kujawski poprzez wskazanie szans i zagrożeń.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki; - atrakcyjny krajobraz Gminy; - bogactwo rzek i jezior, bliskość Wisły poprzez Zalew 	<ul style="list-style-type: none"> - część zabytków nie jest wpisana do rejestru zabytków mimo podstawy do wykonania takiego wpisu; - brak dostatecznej infrastruktury w okolicach

<p>Włocławski;</p> <ul style="list-style-type: none"> - zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci założeń dworsko-parkowych; - charakterystyczna dla regionu duża liczba kapliczek i krzyży przydrożnych; - utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej; - dobre warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rekreacji, w tym w obiektach zabytkowych; - funkcjonujący Kujawsko-Dobrzyński Park Etnograficzny w Kłóbce; - zabytkowe układy urbanistyczne i ruralistyczne wywodzące się z czasów wczesnego średniowiecza; - zabytkowe parki dworskie, których właściwe zachowanie może znacząco zwiększyć komfort i jakość życia mieszkańców; - określenie zabytkowych wartości krajobrazu kulturowego i zasad jego ochrony w opracowanych studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego; - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, ustala specjalne zasady ochrony zabytków dla obiektów znajdujących się na terenie gminy; - dobre zewidencjonowanie zabytków. 	<p>zabytków mogących potencjalnie budzić największe zainteresowanie;</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaniedbania w zakresie stanu technicznego wielu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków; - niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego; - samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych; - niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego; - brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych; - zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych; - zniszczenia i dewaloryzacja części zabytków znajdujących się na terenie gminy; - dewaloryzacja części zabytków na skutek niewłaściwie lub nieumiejętnie prowadzonych prac renowacyjnych i remontowych; - istniejące studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego dla gminy wymagają aktualizacji; - brak dostatecznej świadomości w sferze ochrony zabytków wśród mieszkańców; - brak dostatecznej ilości ścieżek turystycznych oraz rowerowych w celu pełnego wykorzystania potencjału turystycznego dóbr kultury znajdujących się na terenie gminy; - brak dostatecznej infrastruktury w okolicach zabytków mogących potencjalnie budzić nie większe zainteresowanie.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków; - możliwość finansowania prac konserwatorskich finansowego remontowych obiektów zabytkowych ze środków pochodzących finansowego różnych źródeł: państwowe, samorządowe, środki UE; - szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów; - wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości; - wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne; - korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO), - zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd.; - tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych; - identyfikacja mieszkańców gminy z dobrami kultury 	<ul style="list-style-type: none"> - dewaloryzacja zabytków spowodowana niewłaściwymi lub nieumiejętnymi przebudowami zabytków poczynionymi bez uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; - dewaloryzacja i w konsekwencji destrukcji niewłaściwie pielęgnowanej zieleni komponowanej w szczególności parków podworskich oraz parków należących do zespołów pałacowych; - niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych; - niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych; - zagrożenia wynikające z możliwości zniszczenia stanowisk archeologicznych przez tzw. „poszukiwaczy skarbów” z uwagi na dużą ilość stanowisk archeologicznych występujących na terenie gminy; - niewłaściwie lub niedostateczne wykorzystanie

<p>poprzez działania informacyjne, promocyjne i turystyczne dające w konsekwencji poprawę ochrony zabytków;</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie ruchu turystycznego na terenie gminy w oparciu o istniejące dobra kultury; - utworzenie nowych miejsc pracy związanych z rozbudową infrastrukturalną okolic zabytków ale również rewitalizacja zabytków i ich otoczenia; - rewitalizacja istniejących zabytków oraz zieleni komponowanej; - promowanie historii gminy oraz dóbr leżących na jego terenie; - rozszerzenie działań edukacyjnych dotyczących ochrony zabytków, ich właściwego traktowania i zagospodarowania; - wpisanie do rejestru zabytków własnych, oraz zachęcanie do tej czynności właścicieli innych zabytków poprzez informowanie o korzyściach płynących z wpisu; - położenie szczególnego nacisku na najbardziej atrakcyjne zabytki gminy; - koordynacja działań dotyczących ochrony zabytków z systemem ochrony środowiska przyrodniczego; - możliwość pozyskiwania środków finansowych na renowację obiektów zabytkowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. 	<p>walorów turystycznych zabytków leżących na terenie gminy;</p> <ul style="list-style-type: none"> - niska świadomość w tematyce ochrony zabytków wśród mieszkańców gminy; brak zainteresowania i wiedzy dotyczącej miejscowej historii; - brak utożsamiania się mieszkańców z historią i kulturą regionu; - brak właściwej ochrony zabytków zapewnianej przez gminę z uwagi na niedostateczne środki przeznaczone w rzeczonyj materii; - niedostateczna ilość środków finansowych przeznaczonych na renowację, rewitalizację i ochronę zabytków znajdujących się na terenie gminy.
--	--

3. Założenia programowe gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień Kujawski formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

1. Dbalność o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie:

Polityka przestrzenna gminy powinna być zgodna z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego, w celu jak najlepszego zachowania obiektów zabytkowych. Odbywać się to będzie poprzez:

- ściśle powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi gminy, takimi jak miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz innymi dokumentami programowymi;
- odpowiednią konserwację zabytkowej zieleni stanowiącej krajobraz kulturowy;
- pielęgnację cmentarzy i miejsc pamięci wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- przeznaczanie środków z budżetu gminy w ramach dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

2. Działania związane z bieżącymi remontami obiektów stanowiących własność Gminy Lubień Kujawski:

W latach obowiązywania programu opieki nad zabytkami planowane są bieżące remonty obiektów, które stanowią własność gminy. Skala i harmonogram remontów zależeć będą od potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców oraz możliwości budżetowych gminy.

3. Działania związane z przeznaczaniem środków budżetowych na rewaloryzację zabytków:

W latach obowiązywania programu opieki nad zabytkami planowane są następujące inwestycje ze wsparciem środków gminnych:

a) Renowacja elewacji kościoła pw. Św. Prokopa w Kłóbce

- dofinansowanie w wysokości 20.000,00 zł rocznie

- dofinansowanie do prac przy naprawie części murów fundamentowych, wykonania części drenażu i odwodnienia oraz wykonaniu części drogi procesyjnej
- b) Renowacja elewacji kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Lubieniu Kujawskim
- dofinansowanie w wysokości 20.000,00 zł rocznie
 - dofinansowanie do prac związanych z konserwacją ścian zewnętrznych kościoła polegających m.in. na uzupełnieniu ubytków cegły i kamienia, oczyszczeniu elewacji, wymianie spoin, naprawie pęknięć, wymianie cegieł
- c) Remont budynku po byłym Domu Dziecka w Lubieniu Kujawskim w celu utworzenia żłobka i domu seniora
- szacunkowa wartość przedsięwzięcia 750.000,00, dofinansowanie z RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, na poziomie ok. 95%.
 - dofinansowanie do prac polegających na częściowej wymianie stolarki okiennej i termoizolacji dachu żłobka, wymianie stolarki okiennej, pokrycia dachu, rynien, rur spustowych i obróbek blacharskich oraz termoizolacji dachu łącznika, częściowej wymianie stolarki okiennej, naprawie tynków i elementów sztukatorskich oraz malowaniu elewacji, wymianie rynien, rur spustowych i obróbek blacharskich/renowacji, wymianie pokrycia tarasów, wyburzeniu i odtworzeniu schodów na gruncie w Domu Seniora
- d) Remont budynku starej oficyny tzw. „szubienicy” wraz z zagospodarowaniem terenu
- szacunkowa wartość przedsięwzięcia 1 070 070,91 zł, dofinansowanie z RPO Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2014-2020, na poziomie ok. 95%
 - dofinansowanie do prac polegających na remoncie elewacji i dachu świetlicy m.in. poprzez wymianę pokrycia dachu, skucie tynków zewnętrznych, nadmurowanie z cegły pełnej i otynkowanie komina wentylacyjnego w części zachodniej do wysokości równej z ogniomurem, naprawie przez przemurowanie z cegły pełnej uszkodzonych ogniomurów, wykonanie nowych tyków cementowo-wapiennych wraz z odtworzeniem elementów ozdobnych, wykonanie tynku droбноziarnistego silikonowego, wymianę stolarki drzwiowej i okiennej, wymianę luksferów i montażu okienek wentylacyjnych, wymianę obróbek blacharskich, rynien i rur spustowych, demontażu krat drzwiowych i okiennych, oczyszczeniu, pomalowaniu i ponownym montażu, remoncie i przebudowie ogrodzenia świetlicy, zagospodarowaniu terenu poprzez budowę placu zabaw, strefy relaksu, siłowni zewnętrznej oraz boiska. Tereny zielone wokół obiektów sportowych zostaną zrekultywowane.
- e) Poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasady ochrony środowiska kulturowego.

CEL 1: Ochrona zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	
Zadania	Działania
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Miasta i Gminy z pozostałymi dokumentami strategicznymi oraz polityką przestrzenną Gminy.	- aktualizacja poszczególnych dokumentów,
Integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz walorów przyrodniczych w miejscowym planach zagospodarowania przestrzennego	- w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego.
CEL 2: Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	
Zadania	Działania
Zapobieganie degradacji obiektów zabytkowych	Remonty bieżące, konserwacje i renowacje. Adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji.

CEL 3: Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.	
Zadania	Działania
Porządkowanie terenów wokół obiektów zabytkowych	Prace porządkowe, Oczyszczanie parków stanowiących część zespołów pałacowo-parkowych z wiatrołomów i usuniętych drzew, Likwidacja samosiewów i chwastów
CEL 4. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.	
Zadania	Działania
Wspieranie inicjatyw sprzyjających pozyskiwaniu środków finansowych na opiekę nad zabytkami Działania edukacyjne wśród mieszkańców gminy	- działania informacyjne, - działania promujące opiekę nad zabytkami. Informowanie mieszkańców gminy o atrakcjach kulturowo - turystycznych poprzez ukazanie i prezentację szlaków turystycznych, miejsc wypoczynku, bazy noclegowej, obiektów zabytkowych i miejsc historycznych mających duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego na spotkaniach okolicznościowych i jubileuszowych oraz wydawanych przez gminę gazetek promujących itp.
CEL 5. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.	
Zadania	Działania
Współpraca z właścicielami zabytków	- spotkanie organizacyjne - działania informacyjne
CEL 6. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	
Zadania	Działania
Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych	Informowanie właścicieli o możliwościach dofinansowania

4. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Realizacja założeń programowych określonych w gminnym programie opieki nad zabytkami może być realizowana przy pomocy następującego instrumentarium:

- a) instrumenty prawne - wynikających z przepisów ustawowych (m. in. wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków, uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków, ustanawianie społecznych opiekunów zabytków, oznakowanie obiektów zabytkowych);
- b) instrumenty finansowe (m. in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy Lubień Kujawski, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy zewnętrznych);
- c) instrumenty koordynacji (m. in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, współpraca z Kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);
- d) instrumenty społeczne (w sferze działania samorządu: edukacja za wprowadzenie zagadnień ochrony zabytków i historii regionu do programów nauczania szkół, promocja - za pomocą konkursów, imprez)
- e) instrumenty kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w skali gminy, inwentaryzacja i weryfikacja zabytków widniejących w rejestrze i ewidencji zabytków)

5. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Na mocy art. 87 ust 1 i ust 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny program opieki nad zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata burmistrz sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Miejskiej. Ocenę sporządzi zespół koordynujący realizację zadań.

Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym m.in. poziom:

- wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- wartość finansową wykonywanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach;
- liczba obiektów poddanych tym pracom;
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- liczba imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.;
- liczba osób zatrudnionych w agroturystyce i dziedzinach związanych z ochroną zabytków;
- ilość zabytków oznakowany znakiem błękitnej tarczy.

Przedmiotowa ocena posłuży do ewentualnego zweryfikowania założeń niniejszego programu oraz wprowadzenia zmian zgodnych z oczekiwaniami potrzebami oraz możliwościami finansowymi.

6. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

1) Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

2) Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła pozaunijne.

Gmina będzie w miarę posiadanych środków budżetowych przyznawała dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru

zabytków, na realizację zadań mających na celu poprawienie stanu obiektów zabytkowych będących w posiadaniu gminy.

6.1. Finansowanie ze środków krajowych

Dotacje na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych udzielane przez Ministra Właściwego ds. Kultury oraz Programy Operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

1. Ochrona zabytków.

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania

i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze - wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjności regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Mimo, że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem branych pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

2. prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania,

3. prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków),

4. w przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.),

5. do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy:

1. o dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego - osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

2. w przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.

3. dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca roku następnego, nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł,

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej,

3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych,

4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych,

5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,

2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,

3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,

4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,

5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,

6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,

7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,

8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,

9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,

10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,

11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15,
17. zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA - sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

2. Kultura ludowa i tradycyjna.

Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane będą przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych (w tym zawodowych i wiekowych np. zjawisk folkloru dziecięcego i młodzieżowego). Inicjatywy te mają przyczyniać się do integracji członków społeczności, wśród których dane zjawiska funkcjonują, i w ramach których są przekazywane (transmitowane). Zadaniem programu jest wspieranie działań związanych z materialnym oraz niematerialnym wymiarem dziedzictwa kulturowego, co wpisuje się w założenia ratyfikowanej w 2011 roku przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców - twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyśrodowiskowych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur tradycyjnych i ich transformacjami.

3. Ochrona zabytków archeologicznych.

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka. Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej

prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych,
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt,
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury,
- 2) państwowe instytucje kultury,
- 3) organizacje pozarządowe,
- 4) publiczne uczelnie akademickie,
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie,
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania,

- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu,
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
- autorów tekstów i opracowań,
- redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.

2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:

- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe.

3. Koszty związane z publikacją, w tym:

- projekt, skład, łamanie, druk,
- opracowanie fotografii i ilustracji,
- tłoczenie płyt,
- publikacja w Internecie.

4. Organizacja realizacji zadania, w tym:

- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
- zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
- zakup niezbędnych materiałów biurowych,
- koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
- koordynacja zadania,
- obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).

5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i Internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty). Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

4. Rozwój infrastruktury kultury - Infrastruktura kultury.

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie

atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem. Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

1. budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej,
2. zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych,
3. przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko,
4. zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

1. samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury,
2. państwowe instytucje kultury,
3. jednostki samorządu terytorialnego - z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury,
4. organizacje pozarządowe,
5. kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1.50 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu,
- 2.300 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

1.75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł,

2.50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

- budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury,
- koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania,
- prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego,
- przebudowa (modernizacja) tj. wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego,
- remont - wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg),
- urządzenia budowlane - wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia,
- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac, koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz:
 - nadzór inwestorski/autorski - kontrola obiektów i procesów budowlanych,
 - koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego,
 - koszty transportu.
- koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:
 - instrumenty i akcesoria muzyczne,
 - sprzęt komputerowy i oprogramowanie,
 - urządzenia biurowe,
 - meble,
 - systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem,
 - sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny,
 - wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze itp.),
 - środki transportu służące działalności kulturalnej,
 - specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej,
 - montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia,
 - transport zakupionego wyposażenia.
- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji - koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko,

- budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich - współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbane” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi w kraju - Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń

10.2. Finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy udziale Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

1. Cel rozdziału środków: poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego,
- b) konserwację i rewitalizację zabytków,
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych,
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych,
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego,
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.);
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
 - zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
 - stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

10.3.Finansowanie ze środków wojewódzkich

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

10.4.Finansowanie ze środków powiatowych

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

10.5.Dotacje gminne

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.). finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

10.6.Źródła zagraniczne w ramach Funduszy Strukturalnych

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny posiada wiele możliwości wspierania inwestycji związanych z rewitalizacją. Tryb naboru wniosków odbywa się zazwyczaj w trybie konkursowym, ogłaszanym w zależności od harmonogramu realizacji RPO. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego największe znaczenie ma oś priorytetowa VIII - Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, w ramach której wskazano Priorytet inwestycyjny 6C - Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet zakłada lepszą dostępność infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost kompetencji kulturowych społeczeństwa jako ważnych elementów konkurencyjności gospodarki. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. Wspierane będą również nowoczesne rozwiązania w zakresie dostępu do kultury.

Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące infrastruktury małej skali, dla których maksymalna wartość wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych; w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro. Beneficjentami w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez uprawnionych beneficjentów Grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy wspieranej infrastruktury, tj. mieszkańcy całej Polski oraz turyści (również zagraniczni). Infrastruktura ta zlokalizowana jest głównie na terenie miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz w mniejszym stopniu w miastach regionalnych i subregionalnych.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.